

ISSN: 3060-4613

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№6/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 694 sahifa,
5-iyun, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapiirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjijev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024-yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Iqim o'zgarishi muammolari va "yashil ko'nikmalar"ning rivojlanishi.....	14
<i>Abdurashit Karimovich Avliyaqulov</i>	
TTJlardagi qizlarni qo'llab-quvvatlash, mavjud ijtimoiy-axloqiy muammolarni hal etish bo'yicha ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish.....	18
<i>Xasanboy U. Abdusamatov</i>	
Integrativ yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy omili	26
<i>Jalilov Nodirjon Azamatovich</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning sibling munosabatlari diagnostikasi.....	30
<i>G'ayibova Nargiza Anorbayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillari	33
<i>Hakimova Gulmira To'xtatosheva</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni muzey pedagogikasi vositasida rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlarini	37
<i>Marayimova Kibriyoxon Islomjon qizi</i>	
Iqtisodiy savodxonlikni oshirishda o'zbek tilining ta'siri	41
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Сторителлинг как инструмент формирования ценностных ориентаций старшеклассников	44
<i>Умрихина Виктория Игоревна</i>	
Формирование эстетических предпочтений учащихся музыкальных школ в условиях инклюзивного образования на основе стилевого подхода	52
<i>Ахунова Умида Ойбековна</i>	
Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyasi: o'qitish va boshqaruvdagi o'rni	55
<i>Abduxamidova Muyassar Xalimjon qizi</i>	
Buxorodagi jadidchilik harakatining o'ziga xosligi va maktablardagi ta'lim tizimi.....	60
<i>Axrоров Ixtiyor Doniyorovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida imkoniyati cheklangan bolalarning moslashuvida oila va maktabning roli	63
<i>Dadaboyev Jahongir Sherdil o'g'li</i>	
Влияние длительной госпитализации на образовательную траекторию ребенка: междисциплинарный подход	67
<i>Сайфутдинова Насиба Нурматовна</i>	
O'yinning bola faoliyati sifatidagi mohiyati va o'ziga xosligi.....	75
<i>Otasheva Lola Shoto'rayevna</i>	
Psixologik tadqiqotning umummetodologik va xususiy metodologik tamoyillari	78
<i>Xodjimatoва Nazira Toshmatovna, Mallayeva Gulshoda Maxmudjonovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bo'lgan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda inklyuziv ta'limning o'rni	81
<i>B. Xusniddinova</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida loyihaviy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish	85
<i>Zulaykho Samatovna Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini dars jarayonida rivojlantirish texnologiyasi	89
<i>Xudayberganova Nawrizbiyke Qanat qizi</i>	
Sonlarni obrazlar bilan bog'lash orqali mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	92
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna</i>	
Methodology of Teaching English to Preschool Children	96
<i>Khurshida Tojimurodova</i>	
Malaka oshirish jarayonida yo'riqchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy zaruriyati..	100
<i>Ch. B. Nalibayeva</i>	
O'qituvchilarning o'quvchilar bilan hamkorlik munosabatlari	103
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Falsafada haqiqatni izlash: empirizm va rasionallizmning o'rni.....	106
<i>Boymirzayeva Xurshida Sobirovna</i>	

Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun axborot bilan ishlashni o'rgatishning didaktik asoslari.....	110
Ismoilov Ravshan Yakubjon o'g'li	
An Evaluation of the Impact of The Theme-Based Approach on Young Learners' Speaking Development..	113
Khamraeva Gulchekhra Ibrakhimovna	
O'smirlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	118
Majidov Jasur Baxtiyarovich, Xolmatova Dilorom Vahobjon qizi	
Informatika fanini o'qitishda mobil dasturiy vositalaridan foydalanish imkoniyatlari	123
Jo'rayev Ilhom Isxoqovich	
Muqimiy asarlari vositasida talabalarda kitobxonlik tizimini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish	126
Muxlisa Sattriddinovna Muhitdinova	
Korpus lingvistikasida lingvostatistik tahlil metodi	132
Nuriddinov Abrorbek Sayfiddin o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarni ruhlantirish va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	136
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Samandarova Dildora Javlon qizi	
Tizimli-faoliyatli yondashuv asosida umumpedagogik akt kompetentlikni shakllantirish muammosining nazariy-metodologik jihatlar.....	139
Saloxiddinova Umidaxon Mansurjon qizi	
Nutqiy kamchiliklarni kamaytirishda o'yinlarning o'rni.....	143
Jabborova Oltinoy	
Matn bilan ishlash bosqichlari va ularning ingliz tilini o'rgatishdagi didaktik ahamiyati	146
Soliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Ta'lim tizimini boshqarishda talabalar boshqaruvining qiyosiy tahlillari	150
Uzaqov Nomozali Hamdamovich	
Zamonaviy ta'lim muassasalarida pedagoglarning boshqaruv malakasini rivojlantirish yo'llari	153
Z. M. Zarifova	
Rossiya imperiyasining Surxon vohasi qishloq xo'jaligi va irrigatsiya tizimidagi siyosati tarixi	159
Abdurashidov Anvar Abdurashidovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari katta guruh tarbiyalanuvchilarini badiiy adabiyot bilan tanishtirish texnologiyalari.....	164
Axmadaliev Sidiqjon Yigitalievich	
Ota-onalarning ta'lim sifatiga ta'siri.....	167
Axmadqulova Ozodaxon Xamidullo qizi	
Surxon voxasi toponimlarining tarixshunosligi.....	170
Boboyeva Sitora Ro'zimaxmatovna	
O'zbek etnopedagogikasi rivojlanishining nazariy asoslari.....	174
Davlatova Shaxnozaxon Doniyor qizi	
Sihatgohlarda davolanuvchilar salomatligini saqlashda jismoniy tarbiya vositalaridan samarali foydalanish texnologiyalari.....	178
G'aniyev Suxrob Abduvali o'g'li, Ergashov Shoxrux Yusuf o'g'li	
Ikkinchi jahon urushi davrida Surxon vohasi ayollarining maorif va madaniyat sohasiga qo'shgan munosib hissalari.....	183
Hakimova Muyassar Rashidovna	
Kitob mutolaasining pedagogik-psixologik asoslari	188
Il'yasova Dilshoda Akmal qizi	
O'zbekiston tarixini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, Turkistondagi siyosiy jarayonlar, Turkiston muxtoriyati.....	191
Isaev Oybek Axmed o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda ona tili fanidan mustaqil ishlarni tashkil etishda matnlar ustida ishlash metodikasi....	195
Iskandarova Maftuna Quvondiq qizi	
Sinfdan tashqari tadbirlarda o'smir yoshdagi o'quvchilarning ijtimoiy tashabbuskorligini tarbiyalash metodi.....	199
Latipova Nigoraxon Isakovna, Ibraimov Xolboy Ibragimovich	
Tarixni o'rganishda yordamchi tarixiy fanlarning ahamiyati	202
Maxmatkulova Nozikoy Choriyevna	

Increasing the Efficiency of Economic Education Through Project-Based Educational Technologies	210
Nurmatova Maftuna Ilkxamovna	
Rassom O'rol Tansiqboyev asarlari vositasida maktabga tayyorlov guruhi bolalarini tabiat manzarasini chizishga o'rgatish	213
Po'latov Foziljon Usibjonovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvistik kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni	216
Qayumova Odinoxon Buvarayim qizi	
Milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik asoslari	219
Sa'dullayeva Sarvinov Ubadullo qizi	
Neyrodinamik gimnastikalar yordamida o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirish	223
Sanobar Ibragimovna Kenjayeva	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasi va korrektsiyasi	228
Saotmuradova Zebo Yuldash qizi	
Musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashning xususiyatlari	232
Shukurova Nilufar Gayratovna	
Maktabgacha ta'lim direktori shaxsiy kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalardan foydalanish	237
Ravshanova Nargiza Norboyevna, Suvonova Sohiba Eshquvvat qizi	
Surxon vohasining ijtimoiy hayotida sog'lomlashtirish oromgohlarining o'rni	241
Tilovov Qorjov Bekbayevich	
O'quvchilarning ma'naviy immunologik tarbiyasini shakllantirishning ilmiy asoslari	248
Toshmamatova Shoxsanam Muzaffar qizi	
Theoretical Foundations, Essence, Content and Forms of Economic Education for Students of Grades 5-6 of Secondary Schools	251
Turakhanov Oybek Davlataliyevich	
Tarbiyachining shaxsiy fazilatlari va pedagogik mahorati	257
Usarova Muborak Xabibulla qizi, Abduraxmanova Matluba Kamoliddin qizi	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ yondashuvga asoslangan o'qitish metodlarini takomillashtirish usullari	260
Xoliqova Matluba Mardon qizi	
Xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish jarayonini takomillashtirishning shakl, metod va vositalari	263
Xudoyqulova Sevara Yorqul qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy tarbiyasida xalq pedagogikasi an'analaridan foydalanish	266
Yunusova Dildoraxon Xikmat qizi	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirish	270
Yusufaliyeva Gulnora Abdurahmonovna	
Способы и средства обучения ценности времени в младших классах (на уроках русского языка)	275
Ниязова Хилола Хаят кизи	
Психологические, лингвистические и педагогические компоненты в раннем обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации образования	278
Турдикулова Эъзозхон Эркинжон кизи	
5–7-sinflar ingliz tili darsliklaridagi muloqot matnlarining tahlili	281
Abdumurodova Dilnoza Azimjon qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining intellektual ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning mazmuni	284
Abduraxmonova Noila Nasim qizi	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasi fani rivojlanish tarixi	289
Abduraxmonov Zaribjon Mansurovich, Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi, G'ofurova Zarnigorxon Shuxratovna	
Informatika darslarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning nazariy asoslari	293
Ahmadova Kamola Ahmad qizi	
Methodology for Increasing the Efficiency of Training 10–12-Year-Old Tennis Players	297
Akhmedova N. I.	
Musiqqa ta'limi yo'nalishi talabalarida ingliz tili fani doirasida kasbiy-muloqotni rivojlantirish tamoyillari	301
Ashurova Zulayxo Erkinovna	

Pedagogik oliy ta'limda "tasviriy faoliyatga o'rgatish metodikasi" modulini o'qitishning pedagogik va metodik xususiyatlari.....	306
Boliyeva Lola Shukurovna	
O'zbek tilida rang bildiruvchi leksik birliklarning tarixiy-etimologik tahlili.....	309
Rahmon Ernazarov	
Maktabgacha ta'limda kompyuter texnologiyalari orqali bolalarning intellektual rivojlanishini ta'minlash	313
G'ulomova Muxlisa Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasasida huquqiy tarbiyani amalga oshirish yo'llari	317
Karimova Umida Sharopovna	
Raqamli ta'lim muhitini shakllantirish asosi sifatida kichik maktab o'quvchilariga informatika va axborot texnologiyalarini o'qitishning o'quv-uslubiy ta'minoti.....	322
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Aliyev Mahmud Muso o'g'li	
Использование личностно-ориентированных образовательных технологий в дошкольном образовании	327
Мирзатова Гулшода Худойбердиевна	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish mohiyati.....	332
Najmiddinova Saodat Abduvohid qizi	
Ta'lim jarayonida mozaika texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetentligini rivojlantirish.....	335
O'rinov Rustambek Yoqubjonovich	
Oilaviy munosabatlarga ijtimoiy-psixologik ta'sirlar va ularning ahamiyati	340
Otanazarova Muhayyo Uktamova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari sharoitida bolalarning harakat faoliyatini maqsadli rivojlantirish texnologiyasi	344
Radjapova Gulbahor Mamatraimovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda refleksiv ko'nikmalarini shakllantirish metodik muammo sifatida...	348
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Voleybol sport seksiya mashg'ulotlarini tashkil etishda ishlab chiqilgan ilmiy-metodik dastur va anketa so'rovi natijalari tahlili	352
Sulaymonov Jahongir Solijonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining adabiy va nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishda interfaol va kollaborativ metodlar qo'llanilishi	361
Temirova Iqbol Sadriddinovna	
Zamonaviy gumanitar bilimlarda "axborot kompetentligi" tushunchasining tarixiy-mantiqiy tahlili.....	365
Xoshimova Xulkaroy Xoshimjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish metodikasini takomillashtirish.....	369
Yuldoshova Mehriniso Ochilidievna	
Gumanitar fanlarda milliy folklardan foydalanishning ahamiyati.....	372
Abduxakimova Maxfuza Abduraxmonova	
Методика усовершенствования коммуникативной толерантности детей в процессе изучения русского языка и литературы в начальных классах	376
Тошматова Мукаррам Джумановна, Дадаева Фируза Акрамовна	
Психологические, лингвистические и педагогические компоненты в раннем обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации образования	380
Турдикулова Эъзозхон Эркинжон кизи	
Формирование коммуникативных умений учащихся младших классов средствами филологических наук	383
Хожиева Малика Хусниддиновна	
The Formation of Syntactic Paradigmatics.....	388
Turdiyeva Nilufar Anvarovna	
Oliy ta'limda zoologiya fanini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	391
Xonnazarova Mamlakat To'liqinova	
O'zbek kurashchilarining kurash usullari va taktik harakatlarini o'zlashtirish darajalari.....	395
Qon'irbaev Dastan	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida atrof olamga nisbatan mas'uliyatliklikni takomillashtirish mexanizmi	399
<i>Abdulahkimova Fotima Turduqil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar kreativ fikrlashini rivojlantirishning pedagogik-psixologik qonuniyatlari	403
<i>Abdusattorova Umida Abdusamat qizi</i>	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonini tashkil etish yo'nalishlari	406
<i>Ametova Guljamila Elbrusovna</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari...	410
<i>Babayeva M. A.</i>	
Rahbarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishni boshqarish chora-tadbirlari.....	413
<i>Bagmatov Davlatjon</i>	
Rivojlanayotgan davlatlarda ota-ona va farzand munosabatlari.....	418
<i>Bobojonova Nazira Merganboy qizi</i>	
Huquqiy fanlarni innovatsion o'qitish usullarining afzalliklari	422
<i>Dauletbaeva Jadiraxan Aliy qizi</i>	
Ona tili o'qituvchilarining nutqi bilan bog'liq muammolar va unga doir yechimlar	426
<i>G'. Do'stmurodov</i>	
Barqaror rivojlanish kontekstida maktabgacha ta'lim: bolalarda ekologik ongni shakllantirish.....	430
<i>Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks yondashuv	433
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Transformatsiya-lashayotgan jamiyatda yoshlarning shaxsiy resurslari va psixologik barqarorligi	437
<i>Irisbayeva Qunduzxon</i>	
Talabalarda kasbiy kreativlik ko'nikmalarini shakllantirish samaradorligi va uning natijalari	440
<i>Ismanova Ma'mura Abdumo'minovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi serebral falajli bolalarda nutq va motorikani rivojlantirish	444
<i>Isodullayeva Iqboloy Sodiqjonovna</i>	
Talabalarining intellektual-kognitiv salohiyatini rivojlantirishda kredit-modul tizimining pedagogik jihatlari ..	447
<i>J. Otepbergenov</i>	
Yashil suvo'tlar (Chlorophyta) bo'limini o'qitish metodikasi	451
<i>M. N. Xayitova</i>	
Bo'lg'usi pedagoglarda empatik kompetensiyalarni rivojlantirish: zamonaviy yondashuvlar va amaliy strategiyalar	457
<i>Mambetkarimova Indira Polatbaevna</i>	
An Analysis of the Present-Day use of English Folklore in Education.....	460
<i>Maxsudaliyeva Ranokhon Bakhodir qizi</i>	
Yoshlarda kasbiy motivatsiyani shakllantirishning psixologik xususiyatlari	463
<i>Mirzaxmatova Sayyora Saydaxmatovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasi va uning mohiyati	466
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Boshlang'ich sinfdan matematika o'qitishni tashkil qilish shakllari	471
<i>Norquvatova Diyora Davron qizi</i>	
Zamonaviy ta'limda inklyuziv yondashuvlar: o'qituvchilarning kasbiy tayanchlarini takomillashtirish.....	475
<i>Olimova Nodirabegim Ibrohimjon qizi</i>	
Jadidlar ta'lim orqali jamiyatni o'zgartirishga intilganlari, ularning maqsadlari va erishilgan natijalar.....	479
<i>Omonov Asliddin Sunnatovich</i>	
O'zbek tilida rang bildiruvchi leksik birliklarning tarixiy-etimologik tahlili.....	481
<i>Rahmon Ernazarov</i>	
Boshlang'ich ta'lim – inson kamolotining ilk poydevori!	485
<i>Ravshanova Ra'no Raup qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish	489
<i>Saidova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>	
Mental arifmetika orqali bolalar intellektini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	493
<i>Saydaliyeva Umidabonu Sharifjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf ona tili darslarining samaradorligini oshirish muammosi	496
<i>Sharipova Sevara Erkin qizi</i>	
CEFR doirasida arab tilida yozma nutq kompetensiyasini baholash mezonlari va amaliy usullar	499
<i>Sindarova Malika Aziz qizi</i>	

VARK ta'lim modelining pedagogik oqibatlari	503
<i>Temirova Mushtariybonu</i>	
Kasbiy rivojlanish soatlarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish	507
<i>Temirova Rushana Ravshan qizi, Nishonova Durdona Olimjon qizi</i>	
Teaching on Empty: Burnout Challenges in Elt Classrooms	511
<i>Usmanova Nilufar Xasan qizi</i>	
Ona tili ta'limini tashkil etish jarayonining ilmiy-nazariy tendensiyalari	514
<i>Uzoqova Maftuna Abdirazzoqovna</i>	
Критическое мышление в контексте эмоционального интеллекта	518
<i>Нажмудинова Мадина Халимовна</i>	
Реформа образовательной системы для повышения качества и доступности образования, как одна из целей устойчивого развития	521
<i>Аскарова Ф. А.</i>	
Yengil atletika sport turida uzunlikka sakrovchilarni mashg'ulot jarayonida tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirish uslubiyati	528
<i>Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich</i>	
Nutq – ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida: maktabgacha yoshdagi bolalarda shakllanish bosqichlari va yondashuvlar	532
<i>Sharipova Guzal Sodiqovna, Xabibullayeva Maftunaxon Vaxobjon qizi</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida multimedia vositalari orqali nutq madaniyatini shakllantirish modeli	535
<i>Abduvaliyeva Farida Salimjon qizi</i>	
Yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalash tendensiyalari	539
<i>Abirova Umida Nazarovna</i>	
Tanqidiy fikrlash: tushunchasini tahliliy idrok etish	543
<i>Akabiroya Mexriniso Baxtiyorovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bolalar diqqat xususiyatlari	547
<i>Akbarova Ziyoda Qurbonjon qizi</i>	
Milliy tarbiya asoslari fanini o'qitishning amaliyotdagi holati	550
<i>Alisher Tursunov</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar va ularni bartaraf etish yo'llari	554
<i>Beketov Nurseit Alijan o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining atrof-muhitga ekologik munosabatini oshirishda ekskursiya mashg'ulotlarini o'tkazishda raqamli texnologiyalarning o'rni	558
<i>Bovanova Umida Abduvahabovna, Meliqulova Oybahor Farhod qizi</i>	
Neyropedagogika va zamonaviy ilmiy yondashuvlar	564
<i>Duschanova Nilufar Sabirbayevna</i>	
O'yin texnologiyasi asosida bolalarda muloqot madaniyatini rivojlantirish	567
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi bolalarida konstruksiyalashga oid ko'nikmalarni shakllantirish	570
<i>Eshonqulova Ma'suda Xabibovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantirish markazlaridagi ta'limiy faoliyatlarni kuzatish va tahlil qilish metodikasi	573
<i>Fayziyeva Mabudaxon Muxammadjonovna</i>	
Duduqlanuvchi bolalar nutqini rivojlantirishda logopedik texnologiyalarning o'rni	576
<i>Mahkamova Umida Abdusattorovna</i>	
Kurash mashg'ulotlarining o'quvchilarni axloqiy tarbiyalashdagi roli: an'anaviy sportning pedagogik imkoniyatlari	579
<i>Muratov Muzaffar Shermanovich</i>	
Autizm sindromli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda korreksion ishlar	582
<i>Nabiyev Ravshanjon Shavkatjon o'g'li</i>	
Sharq ma'rifatparvarlari va ularning gender tengligi haqidagi qarashlari	586
<i>Norimonova Gulmira Ulug'bek qizi</i>	
Sport vositasi orqali yoshlar o'rtasida ekstremizmning oldini olish yo'llari va mexanizmlari	589
<i>Nosirova Dilnoza Sobirovna</i>	

Sportchilarning individual funksional xususiyatlariga asoslangan mashg'ulot yuklamalarini optimallashtirish yo'llari	593
<i>Olimov Shahobiddin Maribboy o'g'li, Sulaymonova Maktuba Xusan qizi</i>	
Kasbiy sifatlarini takomillashtirishda raqamli texnologiyalar foydalanish	597
<i>Otanazarova Mohira Xamidbekovna</i>	
Biologiya fanining ta'limdagi o'rni va o'qitishdagi muammolar	601
<i>Pulatova Elnora Kadirovna</i>	
Boshlang'ich sinf darsliklaridagi antroponimlarning funksional, leksik, semantik, morfologik tadqiqi	606
<i>Qarshiyeva Gulbahor Shamil qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodik muammo sifatida ..	609
<i>Raxmonova Iroda Samijonovna</i>	
Professional Standards for Pre-Service Teachers	613
<i>Sardor Rakhmanov</i>	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak texnologiya o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari	619
<i>Sayidova Muxtarom Xamidullayevna</i>	
Ingliz tilini o'rgatishda multimodal yondashuv asosida ta'limiy videolardan foydalanish strategiyasi	623
<i>Solijonova Mohlaroyim Abdumalik qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini matn ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda interfaol metodlardan foydalanish	628
<i>Sotiboldiyeva Shoxista Jaloliddin qizi, Shodmonqulova Sevara Rahmonqul qizi</i>	
O'quv-tarbiyaviy vaziyatlarni loyihalashtirish asoslarida talabaniy tarbiyaviy jihatlarini takomillashtirish ..	632
<i>Temirov Ma'ruf Shuhrat o'g'li</i>	
Tikuv buyumlarini konstruksiyalash va modellashtirishning avtomatlashtirilgan tizimlari fani orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	638
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda xalq pedagogikasi vositasida milliy xarakter xususiyatlarini shakllantirish omillari	641
<i>Usmonova Muattar Bahadirjonovna, Hasanboyeva Kamola Dilmurod qizi</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalarning bugungi kunda ta'lim sohasidagi qo'llanilishi	647
<i>Xamroyeva Madina Dadajonovna, Umarov Husan Lazizi o'g'li</i>	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	650
<i>Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo</i>	
Geografiya ta'lim yo'nalishi talabalarini o'qitish metodikasi va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga oid tadqiqot ishlarining tahlili	655
<i>Xodjanliyazova Shoxsanam Ergash qizi</i>	
O'tkir Hoshimovning "Tushda kechgan umurlar" romanida inson va uning ruhiyati	660
<i>Xolmatova Ro'zixon Akmaljon qizi</i>	
Talabalarda liderlikni shakllantiruvchi ijtimoiy-pedagogik omillar	663
<i>Xoshimova Muazzamxon Zaynalobidinovna</i>	
Creative Games and Project-Based Learning in Physics Lessons	666
<i>Yorqinbek Abduraimjanovich Mamatokhunov</i>	
Теоретические основы и практическое применение компетентностного подхода в обучении физике	670
<i>Абдулхаким Хакимов</i>	
Роль инклюзивной игровой деятельности в социальной адаптации детей с инвалидностью дошкольного возраста	673
<i>Плиева Руслана Владимировна</i>	
"Beruniy asri" yoxud Beruniyning xarizmatik qobiliyati va uning boqiy ilmiy merosi	676
<i>Saifnazarov Ismoil, Sultonov Tursinboy</i>	
Значение наблюдения и педагогической диагностики в инклюзивном образовании	682
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik dunyoqarashini shakllantirish texnologiyalari	685
<i>Xaydarova Shaxlo Narzullayevna, Azimova Gulmira Xayrullayevna</i>	
Диалог культур в рассказе "Келинка" галины ширяевой: гендерная и этнокультурная перспектива ..	689
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	

TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA BO'LAJAK TEXNOLOGIYA O'QITUVCHILARINI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Sayidova Muxtaram Xamidullayevna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
"Texnologik ta'lim" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada raqamli texnologiyalarning ahamiyati va ularni ta'lim sohasida qo'llash masalalari bayon qilingan. Raqamli texnologiyalar zamonaviy o'quv jarayonini ta'minlash uchun mo'ljallangan zarur komponent hisoblanishi nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Raqamlashtirish, ta'lim jarayoni, raqamli texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompyuter.

Abstract: The article describes the importance of digital technologies and their application in the field of education. The necessity of digital technologies as a component designed to support the modern educational process is theoretically substantiated.

Key words: Digitization, educational process, digital technologies, information and communication technologies, computer.

Аннотация: В статье описывается важность цифровых технологий и их применение в сфере образования. Необходимость цифровых технологий как компонента, призванного обеспечить современный образовательный процесс, теоретически обоснована.

Ключевые слова: Цифровизация, образовательный процесс, цифровые технологии, информационно-коммуникационные технологии, компьютер.

KIRISH

Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish hozirgi kunda ta'limning jadal rivojlanishi va samaradorligini oshirish uchun asosiy vositaga aylandi. O'quv jarayoniga raqamli texnologiyalarning joriy etilishi ta'lim mazmunini yaxshilash, talabalarning o'zlashtirish darajasini oshirish va ularning individual imkoniyatlariga moslashtirish imkonini yaratadi ^[14]. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari ta'lim jarayonini konstruktivistik yondashuv asosida qayta tashkil etish, ya'ni o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantirishdan iborat.

Mehnat bozori bitiruvchilarni tayyorlashda sifat jihatidan yangi yondashuv va mazmunni talab etmoqda. Raqamlashtirish jarayonlari nafaqat ta'lim mazmuniga, balki uni tashkil etish usullariga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda ^[1]. Bu jarayonlar universitet va professor-o'qituvchilar faoliyatiga turlicha ta'sir etib, ularni yangi talablarga moslashishga undamoqda. Zamonaviy kompetensiyalar ko'pincha ta'lim muassasalari devoridan tashqarida shakllanmoqda, chunki ta'lim dasturlari ko'p hollarda texnologiya rivojlanishining tezkor dinamikasiga yetarli darajada mos kelmaydi. O'qituvchi an'anaviy tarzda bilim va ko'nikmalar uzatuvchisidan bilim asoslarini boshqarishda yo'lboshchi sifatida harakat qiladigan navigatorga aylanmoqda. Bu masalalar oliy ta'lim tizimini isloh qilish jarayonida ayniqsa dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Biroq, talab etilayotgan chora-tadbirlar ko'pincha universitetlar sonini oshirish yoki ularni moliyaviy qo'llab-quvvatlash bilan cheklanmoqda. Shu bilan birga, ilmiy faoliyatning mazmunini baholash ko'pincha fanning rasmiy va formal tafsilotlari bilan almashtirilayotgani kuzatilmoqda. Pedagogik ish faoliyati esa yangi xarakterga ega bo'lib, zamonaviy texnologiyalar va yondashuvlarni

talab etmoqda. Raqamli asrda ta'lim sohasida axborot almashishning yangi usullarini joriy etish masalasi tobora dolzarb bo'lib bormoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Texnologiya o'qituvchilarini tayyorlashni takomillashtirish, ularni raqamlashtirilgan ta'lim muhitida rivojlantirish, raqamli texnologiyalarning ta'lim sifatini oshirishdagi roli kabi muammolar bo'yicha U.N. Nishonaliyev, A.R. Xodjabayev, N.Sh. Shodiyev, N.A. Muslimov, X.I. Ibragimov, E.I. Ro'ziyev, O.Q. Tolipov, N. Sayidahmedov, D. Ergashev, Sh.S. Sharipov, O. Abduquddusov, E.T. Choriyev, O. To'raqulov, J. Hamidov, A. Jo'rayev, U. Jumanazarov, O. Qo'ysinovlar va boshqa ko'plab vatanimiz olimlari tomonidan ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolaning metodologiyasi ilmiy va tobora ommalashib borayotgan manbalarni tahlil qilishdan boshlab, texnologiya o'qituvchilarining kasbiy faoliyati, texnologik salohiyati, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalaridan foydalanish ahamiyati va rolini tahlil qilishga asoslanadi.

Texnologiya darslarining sifatini oshirishda raqamli texnologiyalar tarkibini tahlil qilish usullari, ta'lim sifatini oshirish bo'yicha ishchi dasturlar va qo'llanmalar, zamonaviy veb-vositalardan foydalanish bo'yicha ilmiy umimlashtirish, ushbu tadqiqot muammosi bo'yicha bo'lajak texnologiya o'qituvchilari bilan suhbatlar usullari ham qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) raqamli texnologiyalarning turli vositalarini qamrab olgan. Ular multimedia, kompyuter va mobil texnologiyalar, sun'iy yo'ldosh texnologiyalari, kabel aloqasi va internetdan foydalangan holda axborotni yaratish, qabul qilish va tarqatishda qo'llaniladi. "Raqamli texnologiyalar" atamasi hozirgi vaqtda turli fanlarda bir nechta ta'riflarga ega. Dastlab, "axborot texnologiyalari" atamasini tilshunoslik nuqtai nazaridan ko'rib chiqadigan bo'lsak, bu kompyuterlar yordamida ma'lumotlarni olish, saqlash, uzatish, tarqatish va o'zgartirish qonunlari, usullari hamda vositalari majmuini anglatadi ^[10]. S.V. Titovaning ta'rifi ko'ra, raqamli texnologiyalar ta'limni faollashtirish va optimallashtirishga qaratilgan vosita bo'lib, axborot jamiyatida hayotga moslashgan shaxsni tarbiyalash masalalarini muvaffaqiyatli hal etish imkonini beradi ^[11].

M. Vorsher o'zining "Fanlarni o'qitishda kompyuterlardan foydalanish" maqolasida fanlarni o'qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning uchta asosiy davrini ajratib ko'rsatadi: xulq-atvor davri (1950–1970-yillar), kommunikativ davr (1980-yillar), integratsiya davri (1990-yillar) ^[13]. S.V. Titova va A.P. Avramenko fanlarni o'qitishda mobil texnologiyalardan foydalanishning uchta asosiy bosqichini ajratib ko'rsatadilar:

- 2002–2004-yillar – mobil ta'limning dastlabki bosqichi: mobil qurilmalardan foydalanish usullari va shakllari qayta ko'rib chiqildi va ularning ta'lim jarayoniga mosligi baholandi;
- 2005–2008-yillar – mobil texnologiyalardan ta'limda foydalanishning ikkinchi bosqichi: jahon ilmiy hamjamiyati mobil ta'lim modelini yaratishni ma'qullab, fanlarni o'qitishda mobil qurilmalardan foydalanishning muhimligini e'tirof etdi va mobil ta'lim alohida yo'nalish sifatida shakllandi;
- 2009-yildan hozirgi kungacha – mobil texnologiyalarni ta'limda qo'llashning uchinchi bosqichi: bu bosqichda mobil ta'lim fanlarni o'qitishda samarali metod sifatida tan olindi va u masofaviy ta'limga muqobil sifatida namoyon bo'ldi ^[12].

Raqamli texnologiyalar hayotning barcha jabhalariga chuqur kirib borishi ta'lim sifati bo'yicha yangi talablar qo'yimoqda. Bugungi kunda mavjud ta'lim tizimi ta'minlayotgan dastlabki savodxonlik darajasi yetarli emas. Xodimlarning 50 % dan ortig'i kompyuter tomonidan avtomatlashtirilishi mumkin bo'lgan ishlarni bajarayotgan bo'lsa, ularning atigi 13 % aqlli kompyuter tizimlari darajasidan yuqori savodxonlik darajasiga ega. Shu bilan birga, umumiy savodxonlik darajasi yuqori bo'lgan ishchilar ulushi XX asr to'qsoninchi yillariga nisbatan kamaygan. Bu holat zamonaviy ishchilarni tayyorlash jarayonini 20 yil oldingi ishchilarni tayyorlashdan kam samarali qilib qo'yimoqda. Bu holat zamonaviy ishchilarni tayyorlash jarayonini kam samarali qilib, ta'lim tizimini tub o'zgarishlarga muhtoj etadi ^[7].

Raqamli inqilob duch keladigan muammolarni hal qilish uchun yangi vositalar taqdim etdi. Raqamli texnologiyalar va vositalardan samarali foydalangan insonning intellektual mehnat unumdorligi sezilarli darajada oshadi. Raqamli inqilob yangi vositalar taqdim etib, intellektual mehnat unumdorligini oshirganidek, ta'lim sohasida ham shunga o'xshash natijalar kutilmoqda. Ular fikricha, ta'lim tashkilotlari sifatini yaxshilash uchun asosiy to'siq – bu mablag'larning yetishmasligi sababli yuzaga keladigan raqamli texnologik bo'shliqdir. Mahalliy va xalqaro tajriba shundan dalolat beradiki, o'quv jarayoni ishtirokchilari orasida raqamli texnologiyalarning mavjudligi ta'lim va tarbiya ishlarining samaradorligini oshirish uchun zarur, ammo yetarli shart emas ^[8].

Internet va mobil qurilmalar (noutbuklar, planshetlar, smartfonlar va boshqalar)dan keng foydalanish raqamli texnologiyalarga kirish imkoniga ega bo'lganlar va bo'lmaganlar o'rtasidagi raqamli bo'linishni qisqartirishga yordam beradi. Bu texnologiyalardan foydalanishdagi tengsizlikni bartaraf etish uchun muhim qadam hisoblanadi. Mobil qurilmalar va internetning kengayishi asta-sekin "raqamli bo'linish"ni qisqartirib, uning ahamiyatini sezilarli darajada pasaytirmoqda. Kelgusi yillarda bu bo'shliq muhim muammodan ahamiyatsiz omilga aylanishi kutilmoqda. Biroq, "texnologik raqamli bo'linish" deb ataluvchi muammo yangi turdagi raqamli bo'linishga asos yaratadi. Bu yangi raqamli bo'linish raqamli texnologiyalardan ijodiy va samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'lganlar hamda ulardan faqat standart operatsiyalar uchun foydalanayotganlar o'rtasidagi tengsizlik bilan bog'liqdir ^[2].

Raqamli texnologiyalar joriy etilayotgan barcha sohalarida, shuningdek, ijtimoiy guruhlar o'rtasida yangi raqamli bo'linish yuzaga kelmoqda, bu esa maktab va universitetlarda shakllanadi. Yangi raqamli bo'linishni bartaraf etish ta'lim tizimi uchun muhim vazifalardan biri bo'lib, bu jarayon ta'lim mazmunini yangilash va zamonaviy metodlardan samarali foydalanishni talab etadi. Ko'pgina olimlarning fikriga ko'ra, bugungi kunda kompyuter barcha turdagi ma'lumotlar bilan ishlash uchun birinchi universal ommaviy vositaga aylandi ^[6]. Zamonaviy kompyuter dasturlari tasvirlar, ovozli va video materiallar, matnlar, hisob-kitoblar, turli ob'ektlarning axborot modellari kabi turli ma'lumotlar bilan ishlash imkoniyatini yangicha shaklda ta'minlaydi ^[3]. Kelgusi yillarda ta'lim sohasidagi xodimlar va metodistlar yangi raqamli axborot vositalarining ommaviy tarqalishini hisobga olgan holda, o'quv natijalariga oid an'anaviy qarashlarni o'zgartirishlari zarur.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari, asosan, ma'lumotlarni interaktiv uzatish, uzoqdan o'qitish, hamkorlikda o'qitish kabi nazariyalarga asoslanadi. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi qo'llanilishi keng ko'lamli bo'lib, unda pedagogik nazariyalarning asosiy jihatlari hisobga olinadi. Masofaviy ta'lim, gibril ta'lim va onlayn ta'lim kabi turli usullar raqamli texnologiyalardan foydalanishning natijadorligini oshirishda muhim hisoblanadi ^[14]. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini boyitish va samaradorligini oshirish uchun pedagogik nazariyalar bilan birga qo'llanilishi muhim ahamiyatga ega. Masofaviy va gibril ta'lim modellari orqali talabalarga shaxsiylashtirilgan ta'lim berish va interfaollikni ta'minlash imkoniyati paydo bo'ladi. Shuningdek, raqamli vositalar ta'lim jarayonida hamkorlikka asoslangan o'quv muhitlarini yaratish uchun zamin hozirlaydi. Bunda talabalar birgalikda o'rganish, masofadan birgalikda vazifalarni bajarish imkoniga ega bo'ladilar, bu esa bilimlarning mustahkam bo'lishiga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonida kognitiv faoliyatni rivojlantirishga yordam beradi. Konnektivizm nazariyasiga asoslanib, raqamli texnologiyalar orqali ma'lumotlar tarmoqlarini yaratish va ularni o'rganish jarayoni talabalar uchun yangi bilimlarni o'zlashtirishni yengillashtiradi. Bu nazariyaga ko'ra, talabalarning bilimi ma'lumot tarmoqlari orqali shakllanadi va ushbu tarmoqlar orqali yangilanib boradi. Shu bilan birga, raqamli o'quv muhitlarining ta'siri kognitiv faoliyatni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning yana bir nazariy asosi – bu kurativ ta'lim konsepsiyasidir. Bu konsepsiyada raqamli vositalar orqali ma'lumotlarni saralash va talabalarga mos ta'lim resurslarini topishda o'qituvchining maslahatchi rolini kuchaytirish nazarda tutiladi. Bunda talabalar o'zlari uchun mos keladigan bilimlarni mustaqil topish va o'zlashtirish qobiliyatini shakllantirishga e'tibor qaratadilar, bu esa ularning mustaqillik va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik va motivatsion jihatlari ham ta'lim jarayonida katta ahamiyatga ega. Didaktik jihatlar, jumladan, raqamli vositalar orqali interfaol ta'limni ta'minlash va darslarning vizual jihatini kuchaytirish orqali talabalarning o'quv jarayonida faol ishtirok etishini rag'batlantirishga xizmat qiladi. Motivatsion jihatlar esa talabalarni ta'lim jarayonida qiziqitirish va ularning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish maqsadida universitetlarda yagona axborot-ta'lim maydoni yaratilmoqda. U quyidagi muhim elementlarni o'z ichiga oladi:

1. O'rta ta'lim portali: talabalar va o'qituvchilarga o'quv materiallari, vazifalar va fan bo'yicha zarur ma'lumotlarni taqdim etadigan platforma;
2. Mobil ilovalar orqali dars jadvali: talabalar uchun har doim dars jadvalini ko'rish va o'zgartirishlardan tezkor xabardor bo'lish imkoniyatini beradi;
3. Elektron portfolio: har bir talabaning o'quv natijalarini nazorat qilish, erishilgan yutuqlarni qayd etish va shaxsiy rivojlanishini kuzatish imkoniyatini yaratadi;
4. Onlayn reyting tizimi: talabalarning baholash jarayonini shaffof va aniq tarzda tashkil qilish uchun mo'ljallangan. Bu kabi raqamli texnologiyalarni joriy etish universitetlarning ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishga va uni zamonaviy talablarga moslashtirishga yordam bermoqda ^[4].

Ta'lim mazmunini belgilashda asosiy vosita – ta'lim natijalariga qo'yiladigan talablar, ya'ni ta'lim yutuqlari standartlari bo'lishi kerak. Ilmiy-tadqiqot va o'qituvchilar tarkibi amaldagi Davlat ta'lim standarti va mahalliy sharoitlarni inobatga olgan holda, ushbu standartlarni har bir fan yo'nalishi bo'yicha aniqlash va tasdiqlashlari zarur. Ta'lim natijalari rasmiy ravishda o'quv dasturlarida qayd etilgan bo'lsa-da, ular tinglovchilar uchun doim tushunarli bo'lmaydi. Natijada, sertifikatlash jarayonida taqdim etiladigan vazifalar bilan uzviy bog'liq bo'lib

qoladi. Turli fanlarning ta'lim natijalari mazmun jihatidan ham, ularga erishish uchun belgilangan vaqt bo'yicha ham har doim bir-biriga mos kelmaydi. Ularning tavsifi, ko'pincha, operatsion xarakterga ega emas, shu sababli ta'lim natijalari o'quv materiallarini tanlash jarayoniga kam ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim jarayonida pedagogik dizayn protseduralaridan foydalanishga o'tish hamda o'quv ishlarini rejalashtirish amaliyotini qayta ko'rib chiqish zarur. Bu jarayonda raqamli axborot muhitidan foydalanish muhim rol o'ynaydi ^[6].

Shuni ta'kidlash lozimki, raqamli texnologiyalarning mavjudligi o'zi bilan birga ta'lim sifati avtomatik ravishda yaxshilanishini ta'minlamaydi. Ta'limning raqamli transformatsiyasi – bu raqamli texnologiyalarni vazifalarni hal qilishda vosita sifatida qo'llashni ta'minlaydigan yangi yo'nalishdir. So'nggi o'n yilliklarda "qog'oz"dan "raqamli" axborot muhitiga o'tishni kuzatdik. Bu jarayon har bir bosqichda yangi atamalar bilan belgilandi: kompyuterlashtirish, axborotlashtirish va hozirgi kunda – inson faoliyatining tegishli sohasini raqamlashtirish deb nomlandi. Shunday qilib, raqamli texnologiyalarni ta'limda qo'llash uchun asos raqamli inqilobning yangi bosqichi tomonidan yaratiladi, bu esa raqamli texnologiyalarni vazifalarni hal qilishning ochiq va ishonchli vositasiga aylantiradi. Ta'limning raqamli transformatsiyasining mohiyati raqamli texnologiyalardan foydalanish asosida o'quv jarayonini shaxsiylashtirishga qaratilgan harakatdir. Uning asosiy xususiyati shundaki, raqamli texnologiyalar ilgari an'anaviy "qog'oz" orqali amalga oshirishning murakkabligi tufayli ommaviy ta'limda munosib o'rin egallay olmagan yangi pedagogik amaliyotlarni (tarbiyaviy ishlarni tashkil etish va o'tkazishning yangi modellari) amalda qo'llashga yordam beradi ^[9].

XULOSA

So'nggi o'n yillik mobaynida raqamli texnologiyalar zamonaviy yuqori texnologiyali sanoat, xizmat ko'rsatish sohalari va davlat idoralari faoliyatini sezilarli darajada yaxshiladi. Kelgusi o'n yillikda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridagi yangi yutuqlar tufayli raqamli texnologiyalar ta'lim tashkilotlarining faoliyatini ham sezilarli darajada takomillashtirishi kutilmoqda.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridagi yangi yutuqlar ta'lim muassasalaridagi jarayonlarni tezkorlashtirish va samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu jarayonlarda ta'lim mazmunini qayta ko'rib chiqish va raqamli texnologiyalarni har tomonlama qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, hozirgi davrda ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish nazariy jihatdan muhim poydevorga ega bo'lib, ta'limni konstruktivistik yondashuv asosida qayta tashkil etishni talab qilmoqda. Ushbu jarayon talabalarni bilimni faol egallovchi, aktiv ishtirokchilarga aylantirish, ta'lim tizimini zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashtirish, bilim manbalarini diversifikatsiya qilish va raqamli muhitda interfaol ta'limni ta'minlashni nazarda tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni. <https://lex.uz/docs/-83472>
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. <https://lex.uz/docs/-5013007>
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Kompyuterlashtirishni yanada rivojlantirish va axborot-kommunikatsion texnologiyalarni joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. <https://lex.uz/ru/docs/-267044>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining jamoat ta'lim axborot tarmog'ini tashkil etish to'g'risida"gi Qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-858969>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 21-martdagi "Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yanada joriy etish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1730-sonli qarori. <https://lex.uz/ru/docs/-1986827>
6. Oliy ta'lim Davlat standarti. 5111400 – Texnologiya ta'limi yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning tayyorgarlik darajasi va zaruriy bilimlar mazmuniga qo'yiladigan talablar. Rasmiy nashr. – Toshkent, 2018.
7. Бадмаева, Н.Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей: монография / Н.Ц. Бадмаева. – Улан-Удэ: Издательство ВСГТУ, 2004. – 280 с.
8. С.Н. Бацунов, И.И. Дереча, И.М. Кунгурова, Е.В. Слизова // Научно-методический электронный журнал "Концепт". – 2018. – №4. – С. 12. – URL: <http://e-koncept.ru/2018/181018.htm> (дата обращения: 01.12.2018).
9. Дубина, И.Н. Математические основы эмпирических социально-экономических исследований: учебное пособие / И.Н. Дубина. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2006. – 263 с.
10. Anderson, T. & Dron, J. (2011). Three Generations of Distance Education Pedagogy. International Review of Research in Open and Distance Learning. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v12i3.890>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.